Asia **Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi; vastinekuuleminen 2.12.2016**

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä vastinetta valiokunnan saamista lausunnoista. Ministeriö toteaa vastineenaan seuraavaa:

Työttömällä olisi kolmen kuukauden ammattitaitosuojan päätyttyä velvollisuus hakea ja ottaa vastaan myös sellaista kokoaikatyötä, josta maksettava palkka työn vastaanottamisesta aiheutuneiden kustannusten jälkeen on pienempi kuin hänelle maksettava työttömyysetuus.

Akava ry esittää, että velvollisuutta ottaa vastaan työttömyysetuutta pienempipalkkaista työtä rajattaisiin ottamaan huomioon esimerkiksi työllistymissuunnitelman toteuttamista, työttömyysjakson pituutta sekä työllistymisen myötä tapahtuvan tulonmenetyksen kohtuullisuutta. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että tällainen malli olisi monimutkainen ja työn vastaanottovelvollisuus erittäin vaikeasti ennakoitavissa. Työn vastaanottamisvelvollisuuteen liittyvien työttömyysturvalain säännösten tulisi kuitenkin olla mahdollisimman selkeitä.

STTK ry katsoo, että työn vastaanottamisvelvollisuus tulisi rajata koskemaan kokoaikatyötä, joka turvaa tarpeeksi vahvan ja pysyväluonteisen toimeentulon. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa tältä osin, että työttömyysturvalain työstä kieltäytymistä koskevia säännöksiä sovelletaan vain työhön, josta maksetaan työehtosopimuksen mukainen palkka, tai jos työehtosopimusta ei ole, työpaikkakunnalla sellaisesta työstä maksettava tavanomainen ja kohtuullinen palkka.

Akava ry viittaa myös muun muassa soviteltua työttömyysetuutta koskeviin säännöksiin. Nämä säännökset kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan eikä niitä käsitellä tässä hallituksen esityksessä.

Jos henkilöllä on oma auto käytettävissään, hänen edellytettäisiin käyttävän sitä työmatkoihin myös 80 kilometriin kotoa ulottuvan työssäkäyntialueen ulkopuolella.

Keski-Suomen TE-toimisto kertoo vaikeuksista, joita esitetty muutos sen käsityksen mukaan voi aiheuttaa. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää TE-toimiston huolia perusteettomina, koska vastaava työn vastaanottamisvelvollisuus on jo nykyisin voimassa silloin, kun tarjottu työ on työnhakijan työssäkäyntialueella. Esitetty säännös laajentaisi velvollisuutta käyttää omaa autoa työmatkoihin vain niissä tilanteissa, joissa työmatka olisi yli 80 kilometriä ja työmatkaan kuluisi (kokoaikatyössä) omaa autoa

käyttäen keskimäärin enintään kolme tuntia päivässä. Esitetty muutos on nykyiseen verrattuna siten pieni.

Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö – TVY ry viittaa lastenhoidon vaatimiin järjestelyihin. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että voimassa olevan työttömyysturvalain 2 a luvun 5 §:n mukaan työnhakijalle tulee varata kohtuullinen aika muun muassa lastenhoidon järjestämiseen.

Työstä kieltäytymisen perusteella asetettu korvaukseton määräaika alkaisi vasta 30 päivän kuluttua työstä kieltäytymisestä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK katsoo, että muutos monimutkaistaa sääntelyä eikä sen vaikutuksista Suomessa ole luotettavia arvioita. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että jälkimmäinen näkemyksistä pitää paikkansa. Vastaavanlaista säännöstä ei ole aiemmin ollut Suomen työttömyysturvajärjestelmässä. Valmistelun kuluessa on kuitenkin katsottu, että mahdollisten positiivisten vaikutusten takia muutosta on perusteltua esittää. Ministeriön näkemyksen mukaan esitetty säännös ei tarpeettomasti monimutkaista säännöksiä.

Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry katsoo, että esitetyn säännöksen tulisi koskea myös lomautettuja. Asia on ollut esillä säännöstä valmisteltaessa. Soveltamisalan ulottaminen lomautettuihin merkitsisi kuitenkin sitä, että lomautetulla olisi aina mahdollisuus kieltäytyä tarjotusta työstä lomautuksen viimeisen kuukauden aikana. Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan tämä ei ole tarkoituksenmukaista.

Työttömällä olisi pääsääntöisesti velvollisuus osallistua hänelle tarjottuihin työttömyysturvalaissa määriteltyihin työllistymistä edistäviin palveluihin ja niihin verrattaviin palveluihin silloinkin, kun osallistumisesta ei ole sovittu työllistymissuunnitelmassa.

Kansaneläkelaitos pitää mahdollisena, että esitetty muutos heikentää työnhakijan mahdollisuuksia ennakoida, minkä sanktioluonteisen seuraamuksen hän saa kieltäytyessään palvelusta. Kansaneläkelaitos tarkoittanee, että työttömällä voi olla vaikeuksia ennakoida, onko hänen osallistuttava tarjottuun palveluun työttömyysetuuden saamisen uhalla.

Työ- ja elinkeinoministeriö toistaa hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa olevan maininnan siitä, että pääsääntöisesti TE-toimisto ja työnhakija sopisivat edelleen työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa työnhakijalle tarjottavista palveluista. Silloin, kun palveluun osallistumisesta ei ole sovittu suunnitelmassa, TE-toimisto tarjoaa ko. palvelua työnhakijalle. Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan TE-toimiston tulee informoida työnhakijaa palvelua tarjottaessa palvelun velvoittavuudesta, mihin Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry:kin viittaa.

STTK ry pitää tärkeänä, että työnhakijalle tarjottaisiin ensisijaisesti niitä palveluita, jotka parhaiten parantavat hänen työllistymismahdollisuuksiaan. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry puolestaan katsoo, että esitetty muutos voi johtaa epätarkoituksenmukaisten palveluiden järjestämiseen. Työ- ja elinkeinoministeriö yhtyy STTK ry:n näkemykseen ja toteaa, ettei esitetty säännös aiheuta tältä osin muutoksia. Tavoitteena on edelleen, että työnhakijalle tarjotaan juuri niitä palveluita, jotka ovat hänen työllistymisedellytystensä kannalta tarkoituksenmukaisimpia.

Keski-Suomen TE-toimisto katsoo, että säännös on vaikeaselkoinen ja lisää TE-toimiston työtä. TE-toimisto kertoo muun muassa, että jatkossa toimiston on työnhakijoiden tasapuolisuuden turvaamiseksi linjattava kaikkien palveluidensa velvoittavuus. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, ettei kyse ole uudesta tehtävästä, vaan TE-toimiston tulisi jo nykyään työllistymissuunnitelmaa tai sitä korvaavaa suunnitelmaa laadittaessa varmistua siitä, että työnhakija tietää kaikkien suunnitelmassa sovittujen toimien mahdollisesta velvoittavuudesta.

Keski-Suomen TE-toimisto tuntee epätietoisuutta siitä, koskeeko esitetty säännös muun muassa kuntien työllisyyspalveluja, erilaisia hankkeita ja TE-toimiston hankkimia palveluita. Esitetyn säännöksen sanamuodon mukaan kyse olisi aina työttömyysturvalaissa määritellyistä työllistymistä edistävistä palveluista (pl. työttömyysetuudella tuettu työnhakijan omaehtoinen opiskelu), työvoimaviranomaisen toteuttamista tai työvoimaviranomaisen ulkopuoliselta palveluntuottajalta hankkimista palveluista.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos mainitsee kuntouttavan työtoiminnan, jonka osalta laitos pitää ilmeisesti tärkeänä, että palveluun osallistumisesta sovittaisiin edelleen aktivointisuunnitelmassa. Hallituksen esitys koskee työttömyysturvalain muuttamista, eikä esityksessä esitetä muutoksia palveluiden järjestämistä koskevaan lainsäädäntöön. Osallistuminen kuntouttavaan työtoimintaan perustuu jatkossakin joko aktivointisuunnitelmaan tai monialaiseen työllistymissuunnitelmaan.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos viittaa lausunnossaan kriittisesti esitykseen, jonka mukaan ”työnhakijalle voidaan asettaa korvaukseton määräaika työllistymissuunnitelman laatimisesta tai tarkistamisesta kieltäytymisestä”. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että tältä osin on kyse voimassa olevasta lainsäädännöstä ja sen kuvaamisesta, ei hallituksen esityksessä esitetystä muutoksesta.

Suomen Kuntaliitto mainitsee lausunnossaan ammattitaitosuojan poistamisen. Myöskään tällaista ehdotusta ei sisälly hallituksen esitykseen. Kuntaliitto viittaa myös tarpeeseen muuttaa toimeentulotuesta annetun lain 10 §:ää. Työ- ja elinkeinoministeriö on hallituksen esitystä valmisteltaessa ollut yhteydessä sosiaali- ja terveysministeriöön, josta on ilmoitettu, että mahdollisesti tarvittavasta muutoksesta huolehditaan viimeksi mainitun ministeriön toimesta.

Laati: vanhempi hallitussihteeri Timo Meling